

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö verkossa

Sisällys

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö verkossa.....	1
Seksuaalinen hyväksikäyttö ja internet	2
Grooming eli seksuaalisen hyväksikäytön valmistelu.....	2
Kuvat osana hyväksikäyttöä	3
Mitä on lapsiporno?	4
Lasta seksualisoiva kuvamateriaali.....	4
Kuvien luokittelu.....	4
Kuvien kuluttajien luokittelu	5
Mistä apua lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä kiinnostuneille?.....	6
Mitä jos lapsi joutuu seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi netissä?	6
Mistä pitäisi keskustella nuoren kanssa?	8
Mitkä lait vaikuttavat lasten suojelemiseen seksuaaliselta hyväksikäytöltä?.....	9

Tietoa ja taustaa

Internetin ja muun teknologian kehitys ovat tuoneet monenlaisia muotoja lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Lasten ja nuorten parissa toimivat ammattilaiset ovat keskeisessä asemassa havaitsemaan ja ottamaan puheeksi hyväksikäytön, sekä tukemaan tämän kohteeksi joutunutta lasta asian käsittelyssä. Myös ilmiön ennaltaehkäisy ja nuorten itsetunnon vahvistaminen on tärkeää.

Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön voivat syllistyä myös itsekin vielä alaikäiset nuoret. Ennaltaehkäisyn näkökulmasta on ensisijaisen tärkeää puhua lasten ja nuorten kanssa seksuaalisuudesta ja tähän liittyvistä myönteisistä ja kielteisistä ilmiöistä ikätasoisesti samoin kuin siitä, millä eri tavoilla seksuaalisuus voi ilmetä verkkomaailmassa.

Seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi verkossa, tai tämän ulkopuolella joutuvien lasten kohdalla oikeus täysimääräiseen kehittymiseen ja suojeluun seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä ei ole toteutunut. Lapsen, jonka hyväksikäyttötilanteessa otettu kuva lähtee leviämään verkossa, kohdalla ei edellisten lisäksi ole toteutunut oikeus yksityisyyteen ja siihen, ettei lapsen kunniaa tai mainetta halvenneta laittomasti.

Internetin ja muun digitaalisen median roolin ja vaikutuksen huomioiminen on tärkeää sekä tekijän, että kohteena olevan lapsen näkökulman ymmärtämiseksi ja huomioimiseksi. Tämä materiaali on suunnattu erityisesti lasten ja nuorten kanssa toimiville ammattilaisille, mutta siitä hyötyvät myös vanhemmat, joita ilmiö huolestuttaa.

Seksuaalinen hyväksikäyttö ja internet

Digitaaliseen mediaan liittyvä lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on moniulotteinen ilmiö. Teknologian kehitys ja muuttuva toimintaympäristö, sekä lapsiin tai lasten kuviin seksuaalista kiinnostusta tuntevien ja laittoman kuvamateriaalin kysynnästä hyötyä tavoittelevien toimintatavat tuovat siihen jatkuvasti uudenlaisia ulottuvuuksia.

Digitaalisella mediallyä tarkoitetaan tässä yhteydessä internetiä, kännyköitä, kameroita, pelikoneita, tietokoneita ja laitteita sekä verkkoympäristöjä, ohjelmistoja, sovelluksia ja tiedon välityksen tapoja, joilla on mahdollista käsitellä tietoa tai luoda yhteyksiä muihin ihmisiin. On tärkeää ymmärtää, että laitteet eivät itse aiheuta tai altista lasta seksuaaliselle hyväksikäytölle, vaan kyse on ennen kaikkea ihmisten välisistä suhteista ja niiden luomisesta verkkoympäristöissä.

Digitaaliseen mediaan liittyvään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön voidaan lukea limittäisiä ja eri tavoin toisiinsa yhteydessä olevia muotoja:

1. Seksuaalisen hyväksikäytön valmistelu (grooming) ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö internetin vuorovaikutteisissa palveluissa tai niitä hyödyntäen,
2. Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti alle 18-vuotiasta esittävän kuvamateriaalin hallussapito, valmistaminen ja levittäminen,
3. Lapsista, lapsia esittävistä seksuaalissävyisistä kuvista tai lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä kiinnostuneiden sosiaalinen verkostoituminen (yhteisöt, foorumit),
4. Organisoitunut toiminta (lasten välittäminen hyväksikäyttöön verkossa tai reaali maailmassa, lapsia esittävän seksuaalissävytteisen kuvamateriaalin tuottaminen, hankkiminen ja levittäminen kaupallisiin tarkoituksiin, ihmiskauppa).

Grooming eli seksuaalisen hyväksikäytön valmistelu

Englanninkielinen termi ”grooming” tarkoittaa kasvattamista, kouluttamista, valmentamista tai hoitamista, jonka tavoitteena on saada aikaan toivotunlainen tulos. Sanaa käytetään viittaamaan esimerkiksi eläimen kesyttämiseen tai kouluttamiseen, lasten kasvattamiseen, turkin trimmaamiseen tai parranhoitoon liittyen. Groom tarkoittaa myös sulhasta.

Kun ”grooming” termi liitetään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön pyrkivän toimintaan, sillä tarkoitetaan tietoista ja tavoitteellista toimintaa, joka tähtää mahdollisuuteen päästä seksuaaliseen kontaktiin lapsen kanssa tai saada lapsi toimimaan seksuaalisella tavalla (grooming a child for sexual abuse).

Tarkoituksena on luoda hyväksikäytön mahdollistavat olosuhteet, puitteet ja suhde lapseen, sekä minimoida paljastumisen uhka ja luoda vaihtoehtoisia selityksiä tekojen seksuaalisen luonteen mitätöimiseksi mahdollisten epäilyjen varalta. Manipulatiivinen prosessi voi kohdistua lapseen ja hänen lähiympäristöönsä, ja joskus laajemminkin yhteiskuntaan lapsista seksuaalisessa mielessä kiinnostuneen hakeutuessa sellaiseen ammatilliseen, yhteiskunnalliseen tai harrastuksiin liittyvään tehtävään, joka mahdollistaa luonnollisen yhteyden lapsiin.

Asian kaikkia puolia täsmällisesti huomioon ottavaa suomenkielistä termiä on vaikea löytää. Pelastakaa Lapset käyttää usein käsitettä ”lapsen seksuaalisen hyväksikäytön valmistelu”, vaikka tämäkin jää helposti vajaaksi ja jättää huomiotta hyväksikäyttävän suhteen ylläpitämiseen ja salaamiseen liittyvän toiminnan. Sitä ei myöskään voida pitää synonyyminä rikoslaissa määritellylle ”lapsen houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin” – rikokselle, vaan käsitteellä viitataan laajemmin lapsen seksuaalisen hyväksikäytön mahdollistavaan toimintaan.

Ilmiö sellaisenaan ei ole mikään uusi. Jonkinlaista valmistelua ja varmistelua liittyy lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön yleensä aina riippumatta siitä, tapahtuuko se internetissä tai reaali maailmassa. Lapsen kohdistuvana se sisältää usein huomioimista, välittämistä, ystävyyttä, läsnäoloa tai palkitsemista, mutta myös velvollisuudentunteeseen, kiittävyyteen, vastuuseen tai kiltteyteen vetoamista, ja tarvittaessa myös uhkaa tai rankaisemista. Lapsen lähiympäristöön kohdistuvana siihen voi kuulua ymmärrystä, välittämistä, auttamista, ystävyyttä ja tukea, sekä oman aseman tai persoonan kautta välittyvä käsitys hyvydestä, luotettavuudesta ja halusta kantaa huolta lapsista. Laajemmalti katsottuna seksuaalista kiinnostusta lapsiin tunteva voi rakentaa kiinnostuksen mukaiselle toiminnalleen puitteita ja sijaa myös ammatillisen, yhteisöllisen tai yhteiskunnallisen roolin kautta. Asemaan liittyvä arvostus ja toiminta lasten asioiden edistämisen puolesta tai konkreettisesti lasten parissa luovat osaltaan mahdollisuuksia sekä ymmärrystä lapsiin kohdistuvaan kiinnostukseen, jota ei ole helppo kyseenalaistaa.

Siinä vaiheessa kun seksi astuu mukaan kuvaan vuorovaikutukseen alle 16-vuotiaan kanssa, on asiassa mahdollisesti kyse jo lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Aikuisen lapseen kohdistama seksuaalinen teko on rikos myös netissä – ja jo seksuaalisävytteinen keskustelu alle 16 -vuotiaan lapsen kanssa täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Lapsen mahdollinen aktiivinen osallistuminen, ja kyvyttömyys ymmärtää suhteen hyväksikäyttävää ja rikollista luonnetta ei vähennä tapahtuneen vakavuutta.

Kuvat osana hyväksikäyttöä

Lasten kuvilla on oma erityinen merkityksensä lapsiin kohdistuvissa seksuaalisissa fantasioissa. Lapsia esittävää seksuaalisävytteistä kuvamateriaalia on saatavilla internetissä, ja sille on kysyntää ja tarjontaa myös samanmielisiä yhdistävissä yhteisöissä ja kahdenkeskisessä vuorovaikutuksessa. Kameroiden ja kännyköiden avulla kuvamateriaalia on myös helppo tuottaa ja jakaa.

Lapsia seksuaalisessa kontekstissa esittävillä kuvilla voi olla erilaisia käyttötarkoituksia tai merkityksiä. Ne voivat liittyä seksuaalifantasioiden toteuttamiseen, hyväksikäytön valmisteluprosessiin, seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai samanmielisiä yhdistävissä verkostoissa jaettuina sosiaalisen arvostuksen tai yhteenkuuluvuuden osoittamiseen.

Joillekin seksuaalisessa mielessä lapsista tai lasten kuvista kiinnostuneille lasten kuvat ovat keräilykohteita. Kokoelmia on monenlaisia ja monen tasoisia. Välttämättä ne eivät aina ole laittomia, vaikka niillä onkin selkeä seksuaalinen merkitys niiden omistajalle. Usein juuri ja juuri laillisissa kuvissa avoimilla verkkosivuilla jaetussa materiaalissa esiintyvistä lapsista on olemassa myös selkeästi laittomia, seksuaalisen hyväksikäytön yhteydessä otettuja kuvia. Preferenssejä on monenlaisia, samoin kuin kuvia tarjoavia sivuja ja yhteisöjä.

Vaikka teknologia antaakin uusia mahdollisuuksia lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja lasten oikeuksia loukkaavaan toimintaan, antaa se aivan uusia mahdollisuuksia myös rikoksiin syyllistyneiden tavoittamiseen.

Mitä on lapsiporno?

”Lapsiporno” – termiä käytetään monissa yhteyksissä yleisesti puhuttaessa lapsia esittävästä seksuaalissävyytteisestä kuva- tai video-aineistosta. Joidenkin silmissä kuvamateriaalissa onkin kyse pornosta - seksuaalisesti kiihottavasta aineistosta ja viihdykkeestä.

Todellisuudessa tällaisessa materiaalissa on usein kyse seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja sen uhrista, vakavasta lapseen kohdistuneesta rikoksesta ja avun tarpeesta olevasta lapsesta. Internetissä levitettyinä kuvamateriaalia kopioidaan ja jaetaan yhä uudelleen, mikä tekee seksuaalirikoksen kohteeksi joutuneen lapsen hyväksikäytöstä loputonta.

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön mieltäminen pornografiseksi aineistoksi vähättelee asian vakavuutta, tekee seksuaalirikoksesta viihdettä ja etäännyttää siitä, mistä asiassa todellisuudessa on kyse. Pelastakaa Lapset välttää ”lapsiporno” -termin käyttämistä. Sen sijaan käytetään usein ilmaisua ”lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä esittävä kuvamateriaali”, vaikka sekään ei ole yksiselitteinen, kattava, saati helppokäyttöinen käsite.

Lasta seksualisoiva kuvamateriaali

Lasta seksualisoivalla kuvamateriaalilla tarkoitetaan esimerkiksi kuvia, joissa aikuinen on pukeutunut lapsen eroottisiin ja paljastaviin aikuisten alusasuihin tai muuten lapselle ei-luontaisiin asusteisiin kuten pitkiin nahkasaappaisiin tai bikini-stringeihin. Lisäksi lapset on asetettu aikuisen toimesta eroottisiin ja vietteleviin asentoihin ja fokus on usein lapsen sukuelimissä.

Tällaiset kuvat eivät ole Suomessa laittomia, vaikka ne ovat lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen näkökulmasta kyseenalaisia. Lasta seksualisoivalla kuvamateriaalilla ei tarkoiteta lapsista rannalla otettuja alastonkuvia tai nuorten itse tuottamaa seksuaalissävyytteistä aineistoa vaan kyse on selkeästi ongelmallisesta ja lasta loukkaavasta seksuaalisesta materiaalista. Lasta seksuaalissävyytteisesti esittävät kuvat on tuotettu aikuisten tarpeisiin. Lapsista seksuaalisessa mielessä kiinnostuneille seksuaaliset lasten kuvat voivat myös toimia oikeutuksena oman kiinnostuksen toteuttamiselle.

Kuvien luokittelu

Tämä on luokitus lasta esittävästä kuvamateriaalista, jolla joillekin ihmisille on seksuaalinen merkitys:

- Viitteellinen (Indicative): Tavanomaiset lapsesta otetut kuvat perhealbumista, mainoskuvat tms. Kuvien esitysyhteys tai sijoittelu viittaa sopimattomuuteen
- Alastomuutta sisältävä (Nudist): Kuvat alastomista tai puolipukeisista lapsista luonnollisissa tilanteissa (esim. uimaranta, sauna), kuvia ei ole otettu seksuaalisessa tarkoituksessa
- Eroottinen (Erotica): Salaa tai lapsen huomaamatta otetut kuvat lasten luonnollisessa ympäristössä. Kuvissa alastomuutta tai lapsi esim. alusvaatteissa
- Poseerauskuvat (Posing): Tarkoituksella otetut poseerauskuvat (kuvien määrä, konteksti ja järjestely viittaavat seksuaaliseen kiinnostukseen)
- Eroottiset poseerauskuvat (Erotic posing): Tarkoituksella otetut poseerauskuvat lapsista seksuaalissävyyteisissä tai provokatiivisissa asennoissa

- Selkeästi eroottiset poseeraus kuvat (Explicit erotic posing): Kuvat, jotka esittävät lasten sukupuolielimiä, kun lapsi on joko alastomana, osittain tai täysin puettuna
- Selkeästi seksuaalista toimintaa esittävä (Explicit sexual activity): Kuvat, jotka esittävät lasten välistä koskettelua, masturbaatiota, oraalista seksiä tai sukupuoliyhteyttä, ei aikuisia
- Seksuaalista väkivaltaa esittävä (Assault): Kuvat seksuaalisen kosketteluun tai väkivallan kohteena olevista lapsista, aikuinen tekijänä
- Raakaa seksuaalista väkivaltaa esittävä (Gross assault): Kuvat julman seksuaalisen väkivallan kohteena olevista lapsista, yhdyntä, masturbointia tai oraalista seksiä, jossa aikuinen osallisena
- Sadistinen / Seksuaalista toimintaa eläimen kanssa esittävä (Sadistic/ Bestiality): Kuvat, jossa lasta on sidottu, lyöty, ruoskittu, tai muuten tuotettu lapsille kipua. Kuvat lapsista jotka on saatettu eläimen kanssa seksuaaliseen kontaktiin

Lähde: (Taylor, M., Holland G. & Quayle, E., 2001. Typology of Paedophile Picture Collections. The Police Journal, 74, 2, 97–107)

Kuvien kuluttajien luokittelu

Kuvien kuluttajia voidaan niin ikään luokitella eri tavalla kuvia käyttäviin ja hyödyntäviin henkilöihin:

- **Selailija (Browser):** Törmää lasten hyväksikäyttökuviin tarkoituksellisesti internetissä tai sähköpostitse tulevan roskapostin kautta, mutta tallentaa löytämänsä kuvamateriaalin. Ei suoraa kontaktia lapseen.
- **Seksuaalisen fantasian toteuttaja (Private fantasy):** Tallentaa tietoisesti lasten seksuaalista hyväksikäyttöä kuvaavaa materiaalia tietokoneelle oman seksuaalisen mieltymyksen toteuttamiseksi. Paljastuminen voi tapahtua jonkun muun löytäessä tietokoneelta laitonta kuvamateriaalia. Ei suoraa kontaktia lapseen.
- **Kalastelija (Trawler):** Käy aktiivisesti internetin pornosivuilla, joista etsii myös lasten hyväksikäyttökuvia. Ei ole verkostoitunut muiden hyväksikäyttäjien kanssa, ja käyttää vain avoimia sivuja. Ei suoraa kontaktia lapseen.
- **Huoleton hyväksikäyttökuvien keräilijä (Non-secure collector):** Ostaa, lataa ja vaihtaa hyväksikäyttökuvia aktiivisesti internetin avoimilta sivuilta tai vertaisverkkojen kautta. Ei suoraa kontaktia lapseen.
- **Varovainen hyväksikäyttökuvien keräilijä (Secure collector):** Kerää aktiivisesti lasten hyväksikäyttökuvia suljetuilta internetsivustoilta, joille pääsyn edellytyksenä voi olla jäsenyys tai tietyn maksun suorittaminen. Jäsenyyden, ja yhä suurempaan ja julmempaan laittomaan kuvamateriaaliin käsiksi pääsemisen edellytyksenä voi olla uusien, jopa kymmenien tuhansien kuvien tuominen verkkoon. Kuvien tuottaminen tai jakelu sitoo jäsenet myös rikollisen toiminnan salaamiseen. Lasten hyvinvoinnin ja tulevaisuuden tuhoavien kuvien keräily voi saada valtavat mittasuhteet. Ei suoraa kontaktia lapseen.
- **Lasten houkuttelija netissä (On-line groomer):** Pyrkii internetissä saamaan yhteen tai useampaan lapseen kontaktin tarkoituksenaan päästä suoraan seksuaaliseen toimintaan joko internetin välityksellä tai fyysisesti. Tähän kuuluu usein lapsen hyväksikäyttökuvien näyttäminen lapselle, tavoitteena normalisoida kuvissa esiintyvää toimintaa. Hyväksikäyttäjä voi myös itse käyttää pornografisia kuvia ennen lapsen seksuaalisen hyväksikäytön toteuttamista.
- **Lasta fyysisesti hyväksikäyttävä (Physical abuser):** Hyväksikäyttää lasta fyysisesti, hyväksikäyttökuvat seksuaalisen tyydytyksen välineenä. Voi kuvata lapsen seksuaalisen hyväksikäytön

tilanteita lähinnä omaa käyttöä varten. Mahdollisesti tutustunut lapseen internetin välityksellä. Voi käyttää pornografiaa ennen hyväksikäytön toteuttamista.

- **Lasten hyväksikäyttökuvien tuottaja (Producer):** Tuottaa kuvia lasten fyysisestä seksuaalisesta hyväksikäytöstä muiden käyttöön. Fyysisen hyväksikäytön tekijänä joko itse tai joku muu. Voi myös houkutella lapsia lähettämään kuvia itsestään tai toisista lapsista. Suora kontakti lapseen.
- **Hyväksikäyttökuvien jakelija (Distributor):** Ei välttämättä omaa seksuaalista kiinnostusta lasten hyväksikäyttökuviin. Tarkoituksena saada taloudellista tai muuta hyötyä kuvien jakelusta. Ei suoraa kontaktia lapseen.

Lähde: (Krone, T. 2004. A typology of online child pornography offending. Trends & issues in crime and criminal justice. No.279. July 2004. Australian Institute of Criminology.)

Mistä apua lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä kiinnostuneille?

Pelastakaa Lapset on kehittänyt Otanvastuun.fi -verkkosivuston, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja lapsiin verkossa kohdistuvaa laitonta, tai muutoin haitallista toimintaa. Sivusto on suunnattu omasta verkkokäyttäytymisestään huolissaan oleville henkilöille huolen liittyessä lapsiin kohdistuvaan toimintaan. Sivusto palvelee etenkin henkilöitä, jotka tuntevat kiinnostusta lapsia koskevaan laittomaan verkkoaineistoon tai alaikäisten lähestymiseen verkossa. Otanvastuun.fi verkkoaineisto ei korvaa terapiaa tai kasvokkain tapahtuvaa kohtaamista esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaisen kanssa. Aineisto tarjoaa tukea huolen heräämisen alkuvaiheessa ja rohkaisee hakemaan apua tarvittaessa muualta.

Ennaltaehkäisyn näkökulmasta on erityisen tärkeää pyrkiä vaikuttamaan myös henkilöihin, joilla on riski syyllistyä lapsiin kohdistuvaan laittomaan, tai muutoin haitalliseen toimintaan verkossa. Osa lapsiin kohdistuvaan laittomaan seksuaaliseen toimintaan syyllistyneistä ja siitä tuomion saaneista on yrittänyt saada apua ennen rikokseen syyllistymistään.

Saksassa on hoidettu menestyksekkäästi henkilöitä, jotka ovat huolissaan seksuaalisesta mieltymyksestään lapsiin ja tämän mahdollisista vaikutuksista. Myös Englannissa, Hollannissa ja Ruotsissa on ennaltaehkäiseviä palveluita toiminnastaan, ajattelustaan, tai mieltymyksestään suhteessa lapsiin huolissaan oleville aikuisille.

Suomessa ennaltaehkäisevää tukea ei juurikaan ole ollut. Osaaminen on keskittynyt muutamille tahoille, joiden resurssit eivät kuitenkaan mahdollista laajempaa ja kohdennetumpaa työskentelyä kohderyhmän parissa. Otan vastuun -aineisto on Pelastakaa Lasten tarjoama verkkotuen muoto, jota hyödyntäen voidaan ennaltaehkäistä lapsiin kohdistuvaa seksuaalista hyväksikäyttöä verkossa.

Tutustu aineistoon www.otanvastuun.fi

Mitä jos lapsi joutuu seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi netissä?

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on ihmisoikeusloukkaus ja rikos. Ilman riittävää apua ja tukea sillä voi olla pitkäkestoisia vaikutuksia hyväksikäytön kohteeksi joutuneen myöhempään elämään.

Jos tiedät lapsen olevan avun tarpeessa minkä tahansa syyn vuoksi, ota tilanteen mukaan yhteyttä sosiaalitoimeen, sairaalaan tai poliisiin. Asian selvittäminen antaa lapselle mahdollisuuden eheämpään tulevaisuuteen.

Kenellä tahansa on oikeus tehdä lastensuojeluilmoitus. Lapsen mahdollisesti kohdistuneen seksuaalirikoksen osalta on tietyillä ammattihenkilöillä velvollisuus tehdä asiasta ilmoitus sekä poliisille että kunnan lastensuojeluviranomaisille.

Ellei asiaa selvitetä aikanaan, vaatii lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö usein sen käsittelyä jossain vaiheessa myöhemmin aikuisena. Avun hakeminen ja sen tarjoaminen ei koskaan ole liian myöhäistä.

Kun lapsi kertoo seksuaaliseen hyväksikäyttöön viittaavista kokemuksista:

- Kuuntele ja ole lapsen käytettävissä,
- Suhtaudu rauhallisesti, hyväksyvästi, ja ota asia vakavasti,
- Rohkaise kertomaan, mutta älä vaadi tai painosta,
- Älä vähättele, ylireagoi, tuomitse tai sanoita itse,
- Hyväksikäytöstä kertominen on luottamuksen osoitus. Arvosta sitä ja kerro lapselle, että hän teki oikein kertoessaan asiasta,
- Kirjaa tarkasti se mitä lapsi kertoo, käytä lapsen ilmaisuja, pitäydy tosiasioissa, älä tulkitse.
- Älä jätä huolta selvittämättä – lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on rikos, jolla saattaa olla vakavat seuraukset ilman asianmukaista hoitoa,
- Ota tilanteen mukaan yhteys lastensuojeluviranomaiseen/ poliisiin/ sairaalaan ja kysy toimintaohjeita. Pysy rauhallisesti lapsen tukena,
- Lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei ole syytös, vaan varmistumista siitä, että lapsen elämässä kaikki on hyvin. Jokaisella on oikeus tehdä lastensuojeluilmoitus. Ammattihenkilöillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä.

Lapsella ei välttämättä ole ymmärrystä seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän vuorovaikutuksen rikollisesta, hyväksikäyttävästä ja vahingollisesta luonteesta. Pelko, syyllisyys ja häpeä, sekä koettu vastuu omasta osuudesta tapahtumiin voi olla lamaannuttavaa. Vastuu lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on aina hyväksikäyttäjällä – myös niiden lasten ja nuorten kohdalla, joiden viestintä voi olla oma-aloitteisen seksuaalissävytteistä ja kokeilevaa.

Seksuaalirikoksen kuvaamisen ja sitä todistavan kuvamateriaalin olemassaolon myöntäminen voi olla rikoksen kohteeksi joutuneelle lapselle äärimmäisen vaikeata. Siitä on osattava kysyä, ja se on otettava huomioon niin rikoksen selvittämisessä kuin lapsen avun tarvetta arvioitaessa.

Seksuaalista hyväksikäyttöä epäiltäessä tai selvittäessä on nykyisin osattava huomioida myös rikosta todistavan kuvamateriaalin mahdollisuus, tekijän omien yhteyksiensä kautta haltuunsa saama muihin lapsiin kohdistuneiden rikosten yhteydessä tallennettu kuvamateriaali, sekä netissä muihin lapsiin kohdistuneiden rikollisten kontaktien mahdollisuus. Poliisilla on oltava mahdollisuus ottaa tietokoneen, kännykän ja kameroiden sisältö talteen ennen kuin tieto epäilyistä tulee mahdollisesti osallisena olevan tai olevien tietoon. Kaikki uusi lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön viittaava kuvamateriaali on myös käsiteltävä asianmukaisesti kansainvälisessä poliisiyhteistyössä hyväksikäytön kohteena olevien lasten tunnistamiseksi ja asiaan liittyvien rikosten selvittämiseksi.

Jokainen kansainvälisessä yhteistyössä jaettu seksuaalirikokseen liittyvä kuva tai siihen liittyvä tieto voi sisältää ratkaisevan puuttuvan palan, joka johtaa rikoksen kohteena olevan lapsen tunnistamiseen joko Suomessa tai muualla maailmassa. Kuvamateriaali tulee analysoida asianmukaisesti ja tieto uusista kuvista sekä selvitetystä tapauksista tulee jakaa kansainvälisessä poliisiyhteistyössä.

Mistä pitäisi keskustella nuoren kanssa?

Nuorten kanssa on hyvä keskustella verkkoon liittyvistä teemoista. Käy läpi seuraavat asiat nuoren kanssa. Hyvillä nettitaidoilla varustettu lapsi ja nuori osaa suojata itseään verkossa ja toimia oikein ikävissä tilanteissa. Keskustele näistä teemoista nuorten kanssa:

- Kaikki ei ole aina sitä miltä näyttää. Jos jokin tuntuu liian hyvältä ollakseen totta, se tuskin on totta. Netissä ylettömästi kiinnostusta, kohteliaisuuksia ja ihailua tarjoava vastakumppani luultavasti toistelee kauniita sanoja ja kiinnostustaan myös lukemattomille muille.
- Tuntemattomille ei kannata paljastaa itsestään liikaa. Myös anonyymius netissä on helposti murrettavissa oleva harha - hippu sieltä toinen täältä ja todellinen henkilöllisyytesi saattaa olla helposti selvitettävissä.
- Huolehdi turvallisuudestasi. Harkitse huolella, ennen kuin annat tarkempia yhteystietoja kenellekään tai sovit tapaamista netin kautta tutustumasi henkilön kanssa. Mahdolliseen tapaamiseen ei kannata mennä yksin ja tapaaminen kannattaa aina sopia julkiselle paikalle, jossa liikkuu muitakin ihmisiä.
- Muita ei tarvitse aina miellyttää. Sinun tehtäväsi ei ole täyttää toisten toiveita eikä sinun tarvitse tuntea syyllisyyttä, että et halua niitä täyttää. Kuuntele sisäistä ääntäsi äläkä epäröi sanoa EI.
- Yksityiset asiat eivät kuulu julkiseen mediaan. Salaisuudet, seksi ja muut yksityiset asiat eivät kuulu julkiseen mediaan, mutta kaikki mitä netissä, chatissa tai webkamerayhteydessä itsestäsi tai kavereistasi jaat, voi päätyä julkisiksi ja väriin käsiin. Kunnioita omaasi, mutta myös ystäväsi yksityisyyttä.
- Harkitse, minkälaisen kuvan haluat antaa itsestäsi, kun julkaiset kuviasi. Paljastavat kuvat tai bilekuvat voivat olla hauskoja muistoja sinulle ja ystäville, mutta nettiin ladattu kuva ei ole enää hallittavissa. Hetken hauskalta tuntuneesta kuvasta voi koitua harmia tai haittaa vielä myöhemminkin. Se voi myös altistaa ikävillekin yhteydenotoille.
- Malttia ja harkintaa web-kameraa käyttäessä. Seksuualliseen keskusteluun ryhtyminen tai paljastava esiintyminen web-kameran välityksellä sisältää aina riskin. Kaikki on mahdollista tallentaa, myös ilman että saat siitä koskaan tietää.
- Seksuaalinen koskemattomuus jokaisen oikeus. Jokaisella ihmisellä on oikeus seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen ja suojaan hyväksikäytöltä niin netissä kuin reaali maailmassakin. Laki suojaa erityisesti alle 16-vuotiaita, mutta tarjoaa suojaa myös alle 18-vuotiaille nuorille. Seksin ostaminen alle 18-vuotiaalta tai sen oston yritys on laitonta. Alle 18-vuotiasta sukupuolisiveellisyyttä loukkaavalla tavalla esittävän kuvamateriaalin valmistaminen, levittäminen tai hallussapito on myös laitonta.
- Pidä kiinni oikeuksistasi. Ikävistä, hankalista ja kiusallisistakin asioista on mahdollisuus selviytyä. Ota ongelmat rohkeasti esille, jotta ne voidaan selvittää ja ratkaista asianmukaisesti. Jos aikuinen lähestyy sinua seksuaalisessa sävyssä, kerro asiasta vanhemillesi tai jollekin muulle luotettavalle aikuiselle. Sen jälkeen ottakaa yhteyttä poliisiin.

Mitkä lait vaikuttavat lasten suojelemiseen seksuaaliselta hyväksikäytöltä?

Lapsen oikeus koskemattomuuteen, yksityisyyteen, suojaan ja turvaan on mainittu useissa eri laeissa. Lisäksi oikeuksien toteutumista vaaditaan useissa kansainvälisissä sopimuksissa.

Kansallinen lainsäädäntö

- Rikoslaki (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>)
- Lastensuojelulaki (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>)
- Finlex –tietopankista löytyy ajantasainen lainsäädäntö kokonaisuudessaan (www.finlex.fi)

Kansainvälisiä sopimuksia

- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2) ja siihen liittyvä lisäpöytäkirja (<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopimussarja/2012/20120041.pdf>)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU, lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32011L0093>)
- Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2007/20070060>)
- Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskeva kansainvälinen yleissopimus (<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2007/20070060>)
- Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (<http://www.coe.int/fi/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/197>)
- Euroopan Neuvoston päätös Internetissä välitettävän lapsipornografian vastaisista toimenpiteistä (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000D0375:FI:HTML>)

Koottu 3/2016. Emme vastaa linkkien toimivuudesta. Huomaa myös, että lait ja sopimukset saattavat vanhentua.

Euroopan unionin osittain rahoittama
Verkkojen Eurooppa -väline

